2023

LOKAL UTVECKLINGSSTRATEGI

2027

Folkunga land

Sammanfattning

Leader Folkungaland kommer att utöka sitt geografiska område från 7 till 10 kommuner under programperioden 2023-2027. Expansionen kommer att täcka en stor del av Östergötland, det vill säga Boxholm, Finspång, Linköping, Mjölby, Motala, Vadstena, Åtvidaberg, Ödeshög och den västra delen av Norrköping. Folkungaland kommer även att nå ut till en del i Jönköpingslän genom Tranås kommun.

Denna lokala utvecklingsstrategi beskriver Folkungalands handlingsplan för att utveckla sitt verksamhetsområde. Den identifierar lokala styrkor och utmaningar, framtida möjligheter och de åtgärder som behövs för att göra Folkungaland och dess landsbygder mer sammankopplade, motståndskraftiga och välmående. Arbetet med strategin började i mars 2021. Många människor, företagare, ungdomar, lokala ledare och tjänstepersoner bidrog till dess utveckling. Strategin bygger på närmare 500 synpunkter från olika typer av organisationer, sektorer och företagsgrupper.

Strategin utgår från vår vision, *”Genom stöd till innovativa och nyskapande lokala idéer bidrar Folkungaland till en hållbar utveckling på landsbygder”*. Strategin har några övergripande mål inriktade på företagande, att utveckla de attraktiva livsmiljöerna, att skapa ett mer hållbart, cirkulärt och energieffektivt Folkungaland samt att ta vara på möjligheterna inom turism och besöksnäring.

Genom våra projekt och andra insatser kommer Folkungaland att medverka till att utveckla och skapa strukturella förändringar för berörda landsbygder. Ett medel för detta är att ta tillvara det starka lokala engagemanget och de många aktörerna inom offentlig, privat och ideell sektor. Folkungalands insatser kompletterar och förstärker befintliga strategier och bidrar till att uppnå målen i Agenda 2030.

Summary

Leader Folkungaland will expand its geographic area from 7 to 10 municipalities in the 2023-2027 programming period. The expansion will cover a large portion of the Östergötland region, that is, Boxholm, Finspång, Linköping, Mjölby, Motala, Vadstena, Åtvidaberg, Ödeshög and the western part of Norrköping. It will also extend its arm in the Jönköping region through the municipality of Tranås.

This local development strategy describes Folkungalands plan of action in developing its rural areas. It identifies local strengths and challenges, future opportunities and the initiatives needed to make Folkungaland and its rural areas more connected, resilient and prosperous. Work on the strategy began in march 2021. Many people, business persons, the youth, local leaders, and civil servants contributed to its development. The strategy builds on nearly 500 responses from all types of organisations, sectors and groups of businesses.

The strategy is based on our vision, *”By supporting innovative ideas, Folkungaland contributes to sustainable development in rural areas.”* The strategi commits to four priorities such as strengthening entrepreneurship, developing attractive living environments, creating a more sustainable, circular and energy efficient Folkungaland and fostering hospitality and tourism opportunities.

Through our projects and other initiatives, Folkungand will take an active role in contributing to structural change in its rural areas. The work ahead is backed up by involving local people and partnerships with the public, private and civic sectors. Folkungalands local development strategy is more than just a strategem that suits local contexts and needs. It is aligned with other existing strategies and contributes in achieving the goals in Agenda 2030.

Innehåll

1. Utvecklingsstrategi för Leader Folkungaland **6**

2. Folkungaland i den nya perioden **8**

Områdesbeskrivning 9

Utblick mot omvärlden 14

SWOT-analys 16

Fler områden som är viktiga i utvecklingsarbetet 21

3. Mål för Leader Folkungaland **22**

Vision 23

Mål 24

Indikatorer och målvärden 28

4. Insatsområden **31**

5. Folkungaland utvecklar – tillsammans! **36**

Folkungaland

Medfinansieras av Europeiska unionen

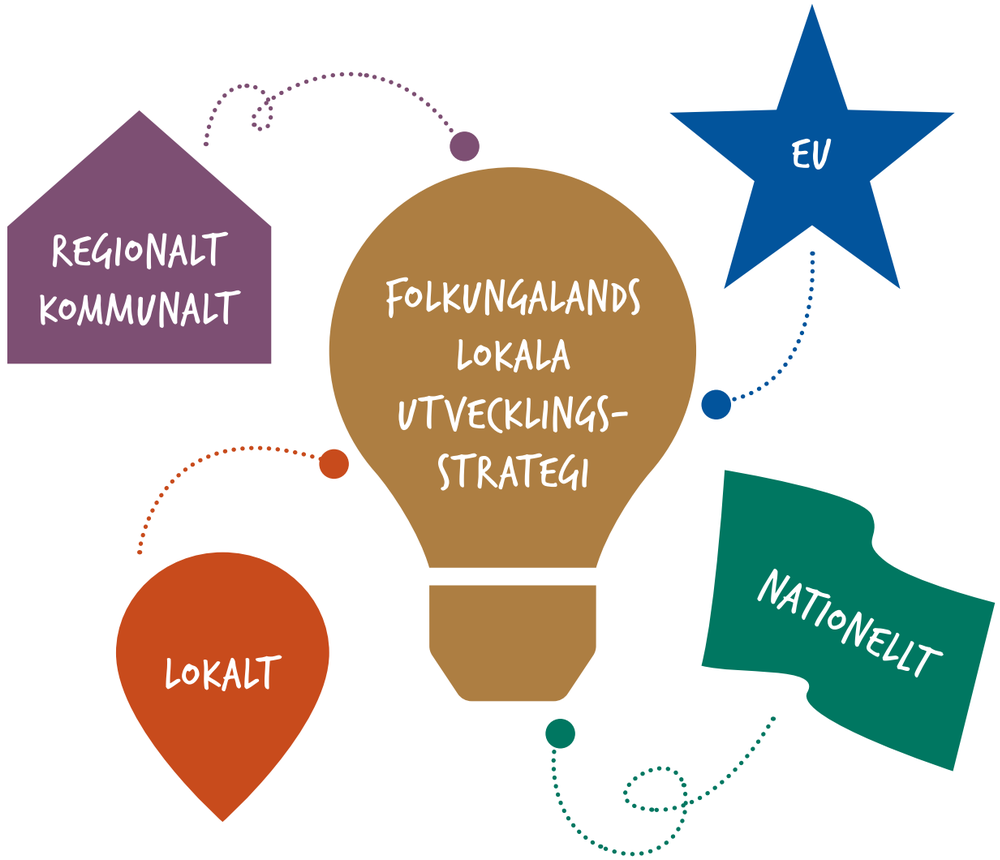

1 Utvecklingsstrategi för Leader Folkungaland

Denna strategi bidrar till utveckling av den lokala landsbygden genom leadermetoden. Lokalsamhället har varit delaktigt i framtagandet och strategin genomförs i samverkan mellan privata, ideella och offentliga aktörer. Leader är ett verktyg för landsbygdsutveckling inom EU och Sverige, därmed bidrar strategin även till den regionala och nationella landsbygdsutvecklingen.

Strategin utgår ifrån det lokala perspektivet där analys av områdets utvecklingsbehov och möjligheter samt samordning med andra handlingsplaner och utvecklingsstrategier i området ligger till grund för strategins mål och insatsområden. Eftersom Leader finansieras av stöd från EU genom Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling, är målen i strategin också utformade att rymmas inom målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Urvalskriterier och processer för projekturval är utformade att stödja strategins mål och insatsområden. På så sätt bidrar alla projekt som prioriteras genom denna strategi både till den lokala utvecklingen av området och till målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Under framtagandet av denna utvecklingsstrategi har dialoger förts med organisationer som är viktiga samarbetspartners för att också säkerställa att det mest väsentliga kommit med. Företag har kommit till tals i olika sammanhang, dels direkt genom medverkan i styrelsens möten och dialogmötet, men också via svar i enkätundersökningen, dels indirekt genom dialoger med organisationer som Coompanion och ALMI samt genom kommunernas landsbygdsutvecklare. Ideella föreningar har också haft möjlighet att framföra synpunkter direkt i möten och via enkät.

2 Folkungaland i den nya perioden

Leader Folkungaland omfattas under den nya programperioden, 2023 – 2027, av 10 kommuner: Boxholm, Finspång, Linköping, Mjölby, Motala, Tranås, Vadstena, Åtvidaberg, Ödeshög och den västra delen av Norrköping.

Antalet invånare uppgår till närmare 170 000 och området storlek är över 7 800 km².

Områdesbeskrivning

Leader Folkungaland omfattas nu av kommuner som ingår i två olika regioner – Östergötland och Jönköping. Regioner som i sig har mycket med varandra att göra. Tranås har anslutit sig till Folkungaland, vilket understryker interaktionen i gränslandet, inte minst när det gäller skola, arbetsmarknad och besöksnäring.

Med utökningen av Boxholms, Ödeshögs och Tranås kommun förskjuts det geografiska området både mot Vättern, Sommen och blandningen av skogsbygd och slättlandskap. Området är traditionellt sammanhållet infrastrukturmässigt och administrativt. Tillkomsten av Tranås kommun snarare förstärker sammanhållningen i det fysiska området, än motsatsen.

Karaktärer - landskap

Den geografiska mångfalden ökar med de tillkommande områdena.

Skogslandskapet, som i det här fallet utgör den norra delen av Östergötland och domineras övervägande av barrskog tillsammans med näringsfattiga myraroch en mycket rik förekomst av sjöar. Odlingsmarkenär övervägande småbruten.

Sjölandskapet präglas av sin närhet till Vättern. Kusten längs den stora sjön är också varierat med såväl sandstränder, branter och skärgård. Omberg-Tåkernområdet består inte minst av en välbevarad kulturmiljö med en lång historia.

Slättlandskapet, som i vårt fall berör flertalet kommuner i Östergötlands ”mitt”, sträcker sig från Vättern till Östersjön, från Ödeshög till Norrköping. Här bor den största delen av befolkningen i Östergötland, företrädesvis i städerna och i tätorterna på slätten. Slätten är flack, låglänt och består till stor del av uppodlad jordbruksmark med Sveriges mest lönsamma produktionsjordar.

Övergångsbygden kallas det område som ligger mellan Slätten och det s.k. kuperade mosaiklandskapet. Landskapstypen är småkuperad och omväxlande med rika inslag av ängs- och hagmarker samt lövskogspartier blandat med barrskog.

För Folkungalands del finns ytterligare ett område som kallas det kuperade mosaiklandskapet som berör södra delarna av geografin. Det är en nordlig utlöpa av sydsvenska höglandet, som förutom att vara höglänt även är rikt på sjöar.

Natur – och kulturresurser

Sett till natur- och kulturresurser är bygderna rika på historia och de historiska efterlämningarna i form av fornminnen, slott, herrgårdar och muséer. Fornminnen i form av gravhögar, fornborgar, hällristningar och runstenar finns i stor omfattning och är av stort nationellt samt internationellt intresse. Naturen är väldigt varierande och innehåller en flora av slätt, skog, berg, förkastningsbranter, dessutom småkuperat och omväxlande landskap som innehåller många sjöar, några kanaler och vattendrag, vilket i sin tur främjar naturupplevelser och turism i alla kommunerna.

Turism och besöksnäring är en viktig kompletterande del av arbetsmarknaden, där trenden med hemester medfört ökat antal gästnätter innan pandemin slog till.

Kommunerna

Folkungalands tio kommuner är olika till sina karaktärer, och varierar mellan storstad och landsbygdskommun, från drygt 160 000 till drygt 5 000 invånare.

Generellt sett är den offentliga servicen i form av kommunal service och omsorg riktad mot äldre, personer med funktionsvariationer och barn väl utbyggd. Detsamma gäller skolor i respektive kommun, även om mindre skolor i glesbebodda områden riskerar att läggas ned.

Befolkningsutveckling

Regionerna Östergötland och Jönköping har haft en befolkningsmässig tillväxt, där Region Jönköping (som en av få regioner) så sent som 2019 hade tillväxt i samtliga kommuner. Tranås kommun har också stadigt vuxit befolkningsmässigt sedan millennieskiftet med något års undantag. I Östergötland är det de stora kommunerna som främst bidrar till befolkningstillväxten, och regionen kommer att passera över 500 000 invånare de kommande 10–15 åren enligt prognosen i den regionala utvecklingsstrategin.

Ser vi till kommunernas framtidsplaner som de framställs i visionsdokument, översiktsplaner och andra strategiska sammanhang, så planerar kommunerna att växa. De lyfter även allt som oftast upp möjligheter till fortsatt utveckling för landsbygder och dess orter.

Service

Kommersiell service finns i alla våra kommuner men tendensen är att den koncentreras mer till tätorter och servicecentrum, vilket i några fall även delvis utarmar utbudet av affärer även i större tätorter. Det finns också tendenser till att den fysiska serviceplatsen får ge vika för digitala serviceplatser, som kan vara svårare att nå för vissa grupper på landsbygderna.

Ändrat utbud i kombination med en växande e-handel kommer sannolikt att påverka serviceutbudet och behoven över tid.

Intresset för att öka satsningarna på obemannade butiker och att stödja traditionella lanthandelsbutiker kan delvis motverka denna utveckling.

Arbetsmarknad

Arbetsmarknaden i Folkungaland domineras av utbudet av arbetstillfällen som finns i de stora städerna Linköping och Norrköping.

Men även utanför ”storstadsområdena” finns en betydande och varierad arbetsmarknad med stora företag på orter som Mjölby, Väderstad och Finspång. Sett till hela Östergötland finns ca 45 000 företag, där verkstadsindustrin och byggindustrin sysselsätter flest. Även i Tranås finns många mindre och några större företag (med över 250 anställda), och här finns också sedan länge ett erkänt gott företagsklimat.

Andelen högteknologiska och kunskapsintensiva företag är hög i Östergötland. Efterfrågan på högutbildad arbetskraft inom teknik och data är stor i länet, samtidigt som arbetslösheten är högre än riksgenomsnittet. Framför allt är ungdomsarbetslösheten hög!

Skillnaden i arbetslöshet mellan utrikesfödda och hela befolkningen är 16,7 procentenheter i Östergötland och i Tranås ligger den totala siffran ännu lite högre på drygt 30 % (2020).

Utbildningsnivån i Östergötland har ökat successivt och fortsätter att göra så, främst bland kvinnor. Men utbildnings- och yrkesval är fortfarande till stor del könsbundna.

Den omfattande strukturomvandlingen inom kommunernas näringsliv har pågått en längre tid och starkt växande branscher, på flera håll inom Folkungaland, är vård och omsorg samt olika tjänstenäringar.

Linköpings universitet omfattar många utbildningar och bidrar starkt till tillväxten i regionen. Det finns två Campus i de stora städerna Linköping och Norrköping samt Campus Universitetssjukhuset, som också är en viktig nod för såväl kvalificerad sjukvård som för medicinsk forskning och utveckling. Inom pendlingsavstånd finns också Jönköping University.

Samtidigt finns en livskraftig landsbygd som tillsammans med service, tjänster, utveckling bidrar till kommunernas utveckling. Folkungaland kännetecknas av rationella lantbruksföretag med traditionell inriktning på animalie- och växtproduktion. De senare företagen är viktiga för livsmedelsproduktion och förädling. Det finns även företag som utvecklat småskalig livsmedelsproduktion, och inte sällan tillsammans med försäljning från gårdsbutiker. I andra områden kombineras lantbruket med skogsbruk.

Gröna näringar

Kommunerna har generellt sett en betydande andel av sitt lokala näringsliv bestående av rationella lantbruksföretag med traditionell inriktning på animalie- och växtproduktion. I mellan- och skogsbygder kombineras lantbruket med skogsbruk. På senare tid har lönsamheten förbättrats och framtidsutsikterna ser bättre ut. Rekryteringsbehov finns av såväl djurskötare som maskinförare.

Den goda tillgången till såväl mark som olika typer av biomassa har Sveriges landsbygder goda förutsättningar att bidra till ”grön” tillväxt i den svenska ekonomin. Som Jordbruksverket framhåller finns också i landsbygderna natur- och kulturmiljöer som skapar attraktiva boendemiljöer och goda förutsättningar för besöksnäring och rekreation.

Ny teknik och nya arbetsmetoder kan med den höga utbildningsnivån som finns i jordbruket bidra till fortsatt utveckling.

En tillgång för Leader Folkungaland i dessa sammanhang är Vreta Kluster, som i egenskap av att vara ett utvecklingscentrum och en resurs som även bidrar till nya innovationer. Omställningen till en cirkulär och biobaserad ekonomi kan medföra nya affärsmöjligheter.

Bostadsmarknad

Bostadsmarknaden har på senare år utvecklats i riktning mot obalans, ett tillstånd som råder i alla Folkungalands kommuner. Även Tranås redovisade underskott på bostäder år 2020. Flertalet kommuner i Östergötland bedömer att det råder underskott på bostäder i alla delar av respektive kommun, enligt Länsstyrelsens redovisning. Byggandet av bostäder varierar stort i kommunerna.

Byggkostnaderna är ett fortsatt problem, som särskilt i landsbygdssammanhang i de flesta fall överstiger priset på redan byggda hus. En bidragande faktor är höga kostnader för enskilt vatten och avlopp.

Förenings- och samhällsliv

Inom Folkungaland finns, liksom i Sverige, ett i internationell jämförelse starkt ideellt engagemang. En stor del av befolkningen i åldrarna från gymnasieåldrarna och uppåt är engagerade i ideella verksamheter.

Det ideella engagemanget är särskilt starkt i landsbygderna, vilket bidrar till att skapa starka nätverk som utgör en grogrund för social sammanhållning och socialt kapital.

Föreningsutbudet är stort i kommunerna oavsett om vi pekar ut idrotts- eller kulturföreningar, hembygdsföreningar och andra ideella föreningar som samlar stora grupper av barn, ungdomar och vuxna. De många utvecklingsgrupper/byalag som arbetar med lokal utveckling bidrar till ett engagerat och organiserat Folkungaland.

Kommunikationer

När det gäller kommunikationer och infrastruktur pågår omfattande planering för nya sträckningar av såväl väg- som järnvägstrafik. Ostlänken är det mest kända exemplet, som längre fram i tiden kommer underlätta resor mellan storstadsregionerna. Även satsningar på nya vägar kommer att främja transporter både av gods och människor. Bristerna finns framför allt när det gäller människors resor ”på tvären” i regionen och när det gäller boende på landsbygder och i mindre tätorter, specifikt hot om indragningar av busslinjer och minskad turtäthet.

Pendlingen är omfattande redan idag mellan de bägge stora städerna. Inpendlingen till Linköping är också stor. Även från Tranås finns flera hundra dagspendlare till Linköping.

Digitala kommunikationer

Generellt sett tillhör Östergötland de regioner som har bäst utbyggnad av snabbt bredband, men det finns skillnader där de största kommunerna har flest invånare som har tillgång till 100 Mbit/s, med 95 respektive 92 procent av hushållen i Linköping och Norrköping. Genomsnittet ligger på 87,4 procents täckning (år 2020) i regionen. Glädjande är att utbyggnaden på landsbygderna ökat. Även på Tranås landsbygder pågår utbyggnaden, bland annat via Tranås Energi med ambition att alla hushåll ska ha erbjudits fiberanslutning.

Utblick mot omvärlden

Den omvärldsanalys som togs fram initialt i processen med att forma Folkungalands lokala utvecklingsstrategi utgår från de stora och övergripande samhällstrender som ibland benämns megatrender, och som har en varaktighet över lång tid samt påverkar förutsättningarna för utveckling i vårt närområde. Trendspaning och omvärldsanalys sattes samman och kunde användas som ett studiematerial inför dialogerna med Folkungalands intressentgrupper.

De övergripande trenderna i samhället domineras sedan tiden före millennieskiftet av globalisering, teknisk utveckling och alltmer av klimatförändringar. Lägg därtill urbanisering, värderingsförskjutningar och demografiska förändringar så får vi en relativt klar bild av var utmaningarna finns för inte bara Folkungaland, utan även Sverige och den största delen av vår omvärld.

FN:s Agenda 2030 har satt upp 17 globala mål för hållbar utveckling. Det ger en bred inriktning som bland annat syftar till att utrota fattigdom och hunger, fokusera på mänskliga rättigheter för alla, uppnå jämställdhet samt säkerställa ett varaktigt skydd för vårt jordklot och dess naturresurser. De globala målen är integrerade, hålls ihop och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.

Klimatförändringarna kommer med stor sannolikhet att vara i fokus de kommande åren och därmed omställningen till ett hållbart samhälle med dito resursanvändning. Det öppnar upp för omställning inom jord- och skogsbruk likväl som användning av ökade mängder lokalt producerad förnybar och fossilfri energi.

Sverige ska digitaliseras på ett hållbart sätt, fastställs i den nationella digitaliseringsstrategin. Vi ska bli och vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Sverige har redan idag en jämförelsevis hög IT-mognad, och inom EU ligger Sverige i topp vad avser digitalisering i den offentliga sektorn.

Värderingsförskjutningar pågår kontinuerligt. Ofta beskrivs det som sker nu som en övergång från mer kollektivistiska värderingar till individualistiska värderingar parallellt med övergången från materialistiska till postmaterialistiska värderingar. Värderingarna sägs nu förändras snabbare än tidigare, troligtvis med influenser från globalisering och teknikutveckling och den tillgång som människor har till media och information. Sverige sticker fortfarande ut i en internationell jämförelse som kan kopplas till jämställdhet, självbestämmande och medbestämmande som högt värderade ”tillstånd”.

Demografin är en ingrediens i det mesta av de övergripande förändrings- och utvecklingskrafterna. Inom Sverige sker en snabb ökning av antalet i de äldsta åldersgrupperna och människor som är ”80 plus”. En demografisk förändring är att cirka 20 procent av den svenska befolkningen är födda i ett annat land.

Världens befolkning fortsätter att öka och FN prognosticerar att vi inte är långt från 10 miljarder människor i mitten av detta decennium. Här finns några av de största utmaningarna som inte bara omfattar klimatförändringar, användning av jordens resurser utan även livsmedelsförsörjningen i framtiden.

Andra trender och tendenser

I arbetet med att jobba med underlag till SWOT-analysen har beskrivningar inhämtats på framför allt våra offentliga samarbetspartners och deras utbildningar, här med fokus på möjligheter.

Trender och möjligheter utifrån egna spaningar och utbildningar

OMRÅDEN/BLOCK	INNEBÖRD OCH ”MÖJLIGHETER”
Ökat fokus på landsbygden	*Skillnader mellan stad och land har ökat, men det kan också göra att fokus hamnar mer på landsbygd och att stadsmiljöer och landsbygdsmiljöer ska betraktas likvärdigt.*
Många blickar vänds mot det gröna	*Allt fler aktörer är intresserad av natur och de gröna näringarna.*
Teknikutvecklingen	*Möjliggör att även landsbygden och mindre tätorter får ta del av den tekniska utvecklingen som i sin tur möjliggör företagande, boende och kommunikationer med mera.*
Bostadspreferenser	*Sökandet efter större bostäder leder i vissa fall till att tätortsnära landsbygd blir mer intressant för de som vill skaffa ny bostad.*
Avstånd betyder allt mindre	*Pendlingen minskar till följd av att många (inte alla) kan arbeta hemifrån med stöd av ny och bättre teknik.*
Tillit	*Mindre orter och tätorter kan ha en fördel av mer social kontroll och en större tillit än vad städer i allmänhet har.*
Hållbarhet	*Detsamma kan antas när det gäller intresset för att ta hand om natur, kultur och historia samt arbetet med hållbarhet i jord- och skogsbruk med mera.*
Upplevelser allt viktigare för ekonomin	*Möjligheter i att skapa äkta, naturnära upplevelser kan öka antalet besökare och därmed affärsmöjligheter på landsbygder.*
Resor – hemester	*Detsamma gäller semester på hemmaplan, med nyfikenhet på olika bygder och natur.*
Hälsa och träning	*Även inom området hälsa och träning kan fler möjligheter öppna sig.*

Trenderna antyder att fler möjligheter för landsbygder kan komma att uppstå till följd av det ökande intresse som finns. Det kan kopplas till natur, upplevelser, hälsa, boende utanför stora städer som tillsammans med teknikutveckling och utbyggnad gör det lättare att bo och leva på landsbygder.

SWOT-analys

Folkungalands SWOT-analys ger en god grund för att precisera vilka behov och utvecklingsmöjligheter som är angelägna att jobba vidare med i det fortsatta arbetet och som kopplas vidare till våra mål och inriktningar.

Här presenteras de fem områden, utan inbördes rangordning, som särskilt lyfts fram i arbetet med analyserna:

1. Utveckling av besöksnäringen

Det finns en stor potential i att utveckla och paketera de många olika besöksmål som redan finns och kan tillkomma inom Leader Folkungaland. Som många andra konstaterat förefaller trender med ökat intresse för semester på hemmaplan att förstärkas, vilket ger ett större underslag för besöksnäringen.

Som den regionala utvecklingsstrategin för Östergötland påpekar finns det möjligheter att stärka besöksnäringen och få fler besökare till vårt område, som ligger väl till för många turister och besökare. För att stärka besöksnäringen krävs ett utvecklat samarbete mellan regionen, kommunerna, besöksnäringen och övriga aktörer inklusive näringslivet i området. Att använda hela destinationens eller platsens potential är en del i att marknadsföra det som kan ge ökade möjligheter till sysselsättning inom besöksnäringen och andra näringar.

En komponent i en framgångsrik besöksnäring är hur företag, kommuner och regioner kan ta till vara de tillgångar som finns inom Folkungaland och de möjliga förstärkningar som kan ges av omgivande geografiska områden.

Kopplat till folkhälsa, som lyfts fram i de regionala utvecklingsstrategierna, så är möjligheter till upplevelser i natur, närmiljö och på fritidsanläggningar en viktig del i människors möjligheter till god hälsa.

Det finns även många möjligheter till naturupplevelser, inte minst ett mycket stort antal naturreservat. Varje naturreservat är unikt och har egna föreskrifter för att bevara naturvärden. Här finns också rikligt med vandringsleder och andra möjligheter till upplevelser.

Fritidsaktiviteter har ju haft en tendens att bli mer och mer intressanta, inte minst i spåren av pandemin. Här finns potential att arrangera ännu fler aktiviteter.

Kultur är en annan viktig del i detta område, som även har en social och en bildande dimension. Deltagandet kan bli ännu bättre med fler mötesplatser, platser för visning med mera. Kulturarvets viktiga betydelse för platsutveckling är en del av det Folkungaland kan jobba vidare med tillsammans med andra parter.

2. Digitalisering – en drivkraft för många utvecklingsprocesser

Digitalisering som begrepp har återkommit ofta i samband med många olika frågor som rör utveckling, teknikanvändning, service med mera. Inte minst har utbyggt snabbt bredband blivit en fråga som kommit att diskuteras mycket i många olika sammanhang, men i närtid ett område som rört möjligheten till distansarbete, telefoni och andra för invånarna näraliggande vardagsfrågor. IT-system, datorer, nätverk med mera är vi beroende av i både arbets- och privatliv. Nästan allt arbete som utförs idag har en koppling till digitala system eller resurser. Den digitala tekniken ger oss ett verktyg som kan användas för att skapa ett bättre liv på landsbygden.

Att arbeta hemifrån har blivit en nödvändighet för många under pandemin 2020 – 2021, samtidigt som vi sett en annan trend växa fram de senaste åren, nämligen framväxten av så kallade kontorshubbar, som kan beskrivas som mötesplatser för distansarbetare, ”start-ups ” och egenföretagare.

3. Hållbarhet

Arbetet med att bygga ett hållbart Östergötland och Tranås pågår genom regioner, kommuner, företag och många andra aktörer. Att säkerställa att vi har frisk luft, rent vatten och säkrad tillgång till livsmedel och andra naturresurser är viktiga förutsättningar för ett gott liv. Det är självklart också våra insatser för att jobba med klimatfrågor.

Östergötlands län har en energi- och klimatstrategi i vilken regionen och länsstyrelsen beslutat om inriktning för arbetet. Det kan användas som plattform för insatser, projekt och mycket mera inom Folkungaland. På motsvarande sätt finns en framtagen energi- och klimatstrategi för Jönköping län, som regionen och länsstyrelsen tagit fram.

På olika håll inom vår geografi pågår både forskning och utveckling av olika hållbara metoder, användning av ny teknik och mycket mera. Här finns också potential i att producera och att använda bioenergi i regionen, där biogas är en viktig del. På samma sätt beskrivs utbyggnaden av solkraft som ger sol-el som stark.

4. Service – nya och smarta lösningar

Som Landsbygdsnätverket beskriver det behövs olika insatser som leder till en god tillgänglighet till kommersiell och offentlig service. Vilket i sin tur har betydelse för att skapa miljöer där det är attraktivt att bo och arbeta, vistas som besökare samt starta och driva företag. I ELARD:s internationella undersökning under 2020 lyfte svenska respondenter framför allt fram olika krav på basservice inom de lokala landsbygdsområdena.

Enligt Landsbygdsnätverket handlar den grundläggande servicen om att det i närområdet finns tillgång till livsmedel, drivmedel, post/paket, betaltjänster och apoteksvaror.

Lantbrukarnas Riksförbund Öst lyfter fram potentialen i att utveckla gårdsbutiker, en företeelse som ses som mycket positiv. I de regionala utvecklingsstrategierna framhålls förnyelseförmåga och konkurrenskraft samt att begreppet ”smart region” lanseras inom RUS Jönköping.

5. Utvecklade livsmiljöer

En viktig förutsättning för livet utanför städer och större tätorter är att det finns service och kommunikationer, men också att platser utvecklas i samspel mellan alla intressenter.

Leader Folkungaland kan svårligen genomföra projekt som avser byggnation av bostäder. Där måste privata och offentliga parter ta sitt ansvar, men det går att arbeta med att främja olika platsers förutsättningar för det ”goda livet”. Det gäller att ta till vara olika orters och platsers specifika förutsättningar. Kulturen lyfts fram i Östergötlands regionala utvecklingsstrategi och samlingsplatser efterlyses i många sammanhang, nu också kopplat till möjligheter att jobba på distans, men i till exempel en bygdegård eller föreningslokal.

Det finns ett generellt underskott på bostäder i såväl centralorter som på landsbygder inom Folkungaland. Om tendensen förstärks kan det bli så att fler väljer att söka bostäder på tätortsnära landsbygder, när pandemin medverkat till att fler kan och vill arbeta hemifrån. Det öppnar upp för nya boendemöjligheter.

Hela Sverige Ska Leva gjorde för några år sedan en undersökning som visade att landsbygdsborna var mest nöjda med sitt val av boende. Svensk Fastighetsförmedlings undersökning visade att svenskarnas drömboende ligger på någon av de svenska landsbygderna. Novus Boendebarometern 2020 visade att 35 % av de tillfrågade hade en villa inom ett landsbygdsområde som sin drömvilla. Personer som drömmer om en villa på landsbygden lockas i huvudsak av lugnet, friheten och naturen.

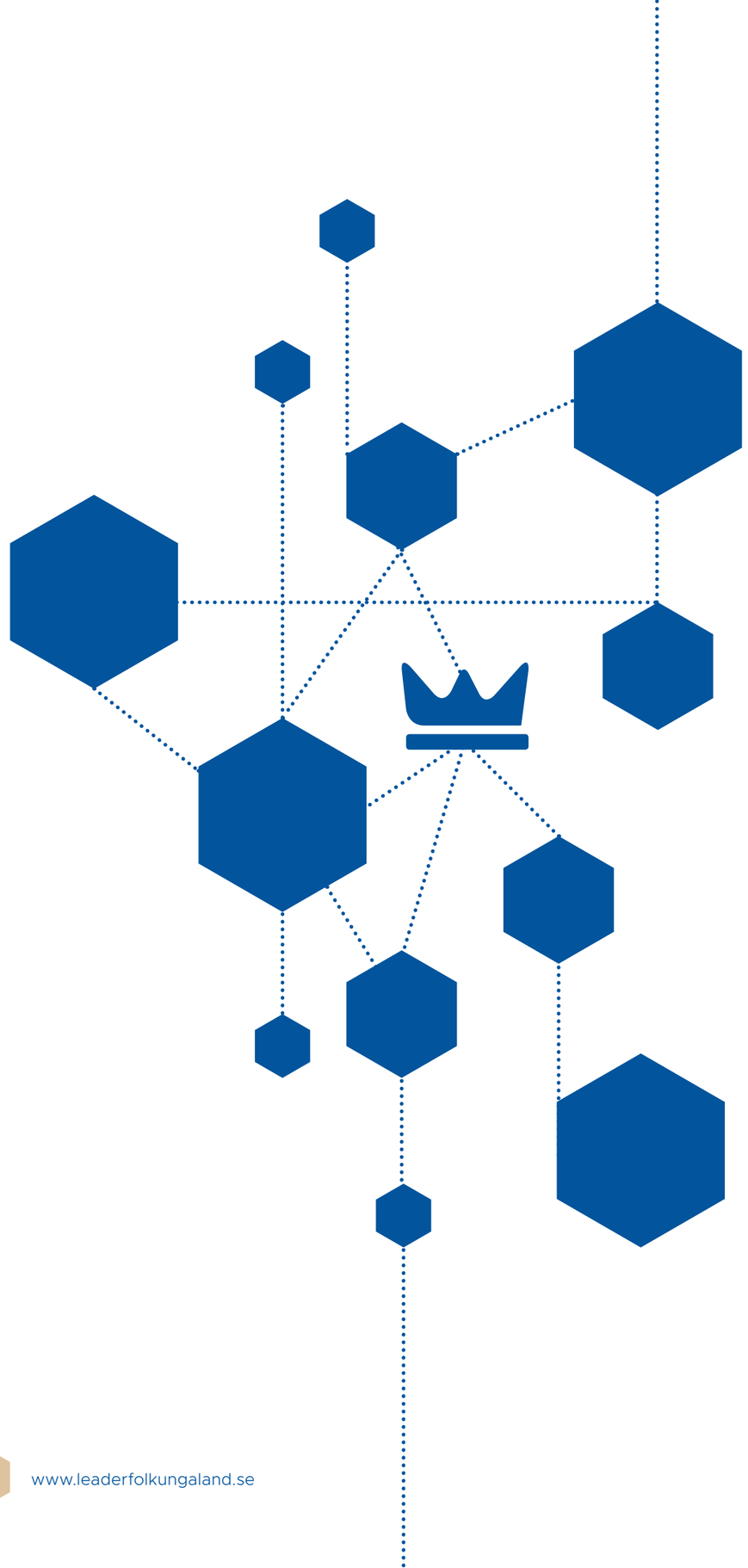

Fler områden som är viktiga i utvecklingsarbetet

Samverkan

Leader är i såväl teori som praktik samverkan i alla dess former! Det är genom samverkan mellan olika företag, intresseorganisationer och de offentliga aktörerna som vi kan få till lösningar som inte annars skulle bli verklighet av alla våra ansträngningar. Genom samverkan får vi till synergieffekter som annars inte skulle hjälpa till att utveckla och växla upp våra insatser och projekt. För landsbygder och många mindre tätorter handlar samverkan om att hitta former som bidrar till områdets överlevnad.

Genom interaktioner med andra människor och organisationer förstärks oftast tilliten mellan aktörerna, något som är en viktig grund för att sedan tillsammans kunna utveckla ett område, en funktion eller en tjänst.

De lokala utvecklingsgrupperna är oerhört viktiga för en bygds utveckling. Det handlar om initiativ, kontakter samt att fånga upp och sprida idéer som sedan kan utvecklas tillsammans med olika aktörer. Utmaningar är inte sällan att få med den privata sektorn och ungdomar.

Affärs- och företagsutveckling

Historiskt har Folkungaland prioriterat företagande inom besöksnäring, livsmedelsproduktion och förädling samt småskalig energiproduktion. Här finns fortsatt ett intresse att utveckla företagande och därmed arbetstillfällen som främjar landsbygders utveckling.

För att kunna främja utveckling och innovation inom näringslivet behöver det också, som Region Östergötland framhåller, finnas ett innovationssystem som samlar aktörer från näringsliv, akademi och offentlighet.

Stödet till de entreprenörer som vill starta, utveckla eller växla upp verksamheten är självklart också en god förutsättning för att få till ett växande näringsliv.

Kommunikation – i flera skepnader

Inom Folkungaland finns en komplett infrastruktur med tillgång till storhamn, flygplatser, järnvägar och linjetrafik inom kollektivtrafiken. Över lag finns goda pendlingsmöjligheter, men många invånare som bor utanför städerna räds neddragningar av busslinjer. Det kontrasterar i viss mån mot de stora satsningar inom infrastrukturområdet som är aktuella inom vägnätet.

En aktuell diskussion rör de allmänna kommunikationerna på landsbygder och mellan kommuner som tillhör de två aktuella regionerna.

Framför allt efterlyses bättre kollektivtrafik och hur elever ska kunna ta sig till gymnasieskolor i angränsande kommuner. Familjer behöver inte sällan flera bilar för att kunna klara resor till arbete, studier med mera när det inte finns tillräckligt med kollektivtrafik.

3 Mål för Leader Folkungaland

Under processen med utvecklingsstrategin har en ny vision formulerats. Den ger vägledning för de fyra övergripande mål som sätts upp för perioden. Målen ska beskriva vad som ska uppnås och de fyra prioriterade strategiska insatsområdena är Leader Folkungalands svar på hur dessa mål ska infrias.

Verktygen för att sedan nå målen är de projekt som beviljas av styrelsen för Folkungaland, och som ska prioriteras utifrån vilka av projekten som mest bidrar till att målen uppnås. För att kunna göra ett konsekvent urval formuleras indikatorer och målvärden som hjälper till att ta fram de mest bidragande projekten.

Vision

Folkungalands nya vision lyder:
”Genom stöd till innovativa och nyskapande lokala idéer bidrar Folkungaland till ’det goda livet’ och en hållbar utveckling på landsbygder.”

Folkungaland skapar landsbygdsutveckling genom lokala idéer! Vår tolkning av ”det goda livet” innebär att det i Folkungaland ska finnas levande landsbygder med många arbets- och försörjningsmöjligheter, goda boendemiljöer, bra kommunikationer och närhet till omsorg, service, aktivt föreningsliv och trygghet samt goda möjligheter till ett meningsfullt fritidsliv och i ett sammanhang där vi alla jobbar med att skapa hållbara, klimatsmarta lösningar för framtiden och för kommande generationer. Vi ska skapa utvecklingsmöjligheter för människor, företag, föreningar och organisationer.

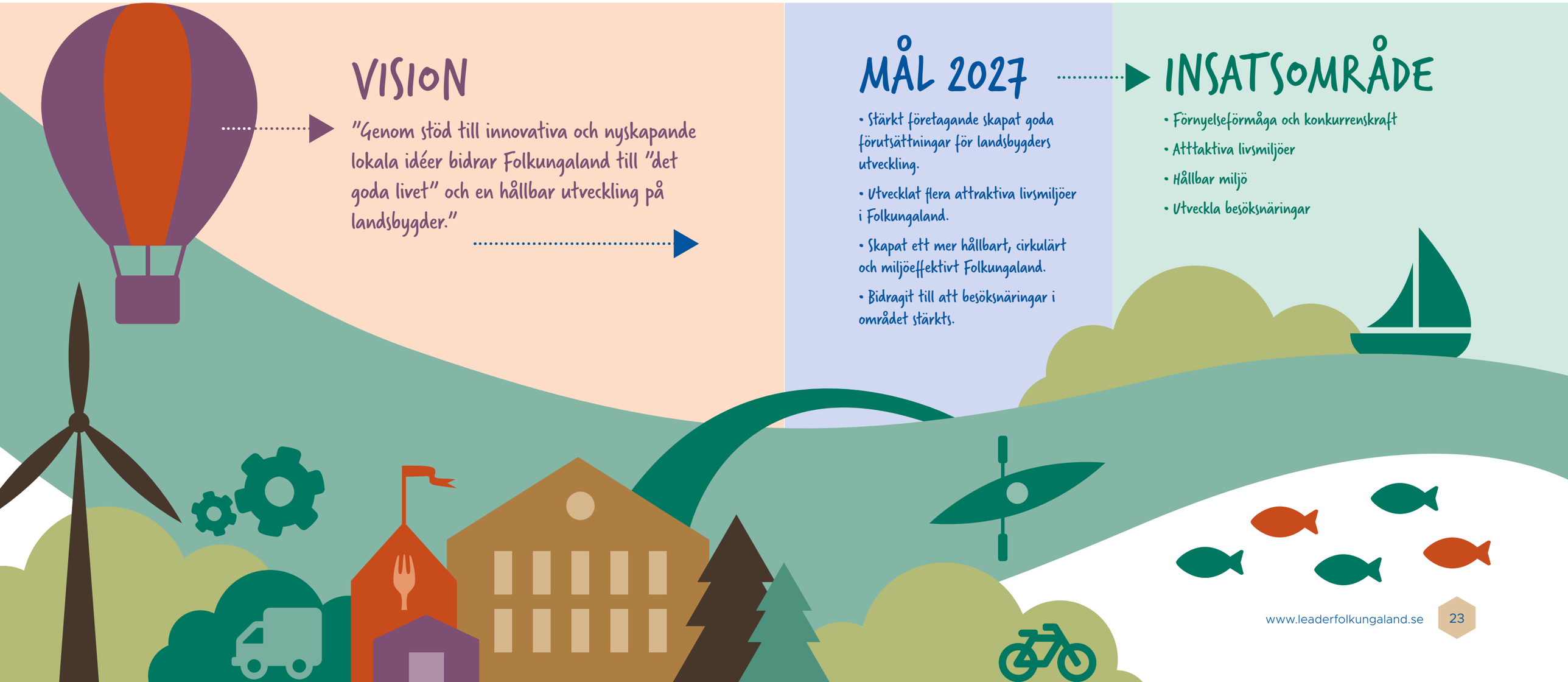

Mål

SWOT-analysen pekar ut viktiga områden med behov av insatser för programperioden. De områden som särskilt pekades ut i analysen ligger till grund för de mål som Folkungaland sätter upp för den nya perioden.

Övergripande mål

- År 2027 ska leaderinsatser ha stärkt företagandet och skapat goda förutsättningar för landsbygders utveckling.
- År 2027 ska leaderinsatser ha bidragit till att utveckla fler attraktiva livsmiljöer i Folkungaland.
- År 2027 ska leaderinsatser bidragit till att skapa ett mer hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland.
- År 2027 ska leaderinsatser bidragit till att besöksnäringar i området stärkts.

För att följa upp hur vi närmar oss och uppfyller målen använder Folkungaland 17 indikatorer som presenteras senare i strategin.

Mål 1: Stärkt företagandet och skapat goda förutsättningar för landsbygders utveckling

Målet knyter an till både utveckling av näringar på landsbygder, digitalisering för företag, produktion av förnybar energi och utveckling av service. Målet kopplas även till utvecklingsstrategier för berörda regioners strategiska områden som handlar om konkurrenskraft och kompetens.

Målet handlar om att få fram nya företag, nya tjänster och nya produkter som kan bidra till ökad sysselsättning, konkurrenskraft och lönsamhet. Att arbeta för att tillvarata idéer som ger innovationer är således en del av detta målområde. Även diversifiering i form av nya produkter, tjänster och åtkomst av nya marknader är inriktningen inom området.

Det övergripande målet om företagande kan även kopplas till mål inom hållbarhet samt besök och upplevelser.

Mål 2: Bidragit till att utveckla fler attraktiva livsmiljöer i Folkungaland

Mål 2 tar sikte på SWOT-analysens beskrivningar av behov av utvecklade livsmiljöer, förbättrad och smartare service och andra viktiga delar som kommunikationer och samverkan. Såväl Region Jönköpings län och Region Östergötland har i utvecklingsstrategier med attraktivitet som utpekade utvecklingsområden.

För Folkungaland är ambitionen att alla som finns verksamma i området ska uppleva att de lever i en attraktiv miljö med god livskvalitet. Att verka för mångfald och folkhälsa ingår i ambitionerna inom detta målområde.

Vi vill försöka komplettera service på landsbygder genom att utveckla innovativa servicelösningar.

En del i attraktiva livsmiljöer är möjligheter till att bibehålla föreningar, samlingslokaler och att kunna ha erfarenhetsutbyte både regionalt, nationellt och internationellt.

Folkungaland arbeta för att öka möjligheten till mobilitet i berörda områden.

Mål 3: Bidragit till att skapa ett mer hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland

Målet är kopplat till det vi beskrivit som behov av att jobba mer med hållbarhet i SWOT-analysen, som också finns utpekade i de regionala utvecklingsstrategierna och Europeiska jordbruksfondens olika mål. Dessutom finns detta med i regionernas och länens energi- och klimatstrategier.

Hållbar utveckling är utgångspunkten för att skapa förutsättningar för det som i visionen beskrivs som det ”goda livet” på landsbygder.

Återanvändning, insamling och återvinning är alla viktiga delar i kretsloppstänkandet. Att ta tillvara natur- och kulturmiljöer innebär att insatser kan göras för att bevara och restaurera befintliga miljöer. Natur och kulturmiljöer ska göras tillgängliga för allmänheten och i det sammanhanget är det viktigt att vi värnar om ett hållbart friluftsliv och allemansrätten.

Den sociala hållbarheten finns också med, men prioriteras inom ramen för Övergripande mål 2 och samverkan.

Mål 4: Bidragit till att besöksnäringar i området stärkts

Det här målet har påtaglig koppling till våra analyser av potentialen inom besöksnäringen och även andra näringar varav ett exempel är fiske, som Leader Vättern lyfter fram i sin strategi.

Turism, naturupplevelser och fiske är några av många möjligheter som kan tas om hand på ett ännu mer kvalificerat sätt och som kan leda till bättre hälsa, fler besökare och fler arbetstillfällen. Natur- och kulturupplevelser kan utvecklas inom detta målområde.

Inom detta område kan Folkungaland arbeta med att stödja destinationsutveckling för att tillsammans med andra aktörer stärka besöksnäringen och andra näringar genom att utveckla platsers och sjöars förutsättningar.

Genom att arbeta mot mål 1-4 bidrar vi till följande mål i Agenda 2030

Hur Folkungalands mål bidrar till målen inom den Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling

Sverige har valt att tillämpa Leader genom Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu). Det övergripande målet för fonden är att modernisera sektorn genom att främja och utbyta kunskap, innovation och digitalisering i jordbruket och landsbygdsområden samt uppmuntra sektorn att ta till sig dessa saker. Mer specifik har fonden dessa särskilda mål:

a) Stödja jordbruksinkomster som det går att leva på och jordbrukets motståndskraft i unionen för att förbättra livsmedelstryggheten.

b) Öka konkurrenskraften och marknadsorienteringen, med ett större fokus på forskning, teknik och digitalisering.

c) Förbättra jordbrukarnas position i värdekedjan.

d) Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar samt till hållbar energi.

e) Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft.

f) Bidra till att skydda den biologiska mångfalden, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap.

g) Locka och behålla unga jordbrukare och underlätta affärsutveckling i landsbygdsområden.

h) Främja sysselsättning, tillväxt, jämställdhet mellan könen, social delaktighet och lokal utveckling i landsbygdsområden, inbegripet bioekonomin och hållbart skogsbruk.

i) Se till att EU:s jordbruk svarar bättre på samhällets krav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra, näringsrika och hållbara livsmedel, matsvinn samt djurskydd.

Folkungalands övergripande mål har en stark anknytning till särskilt mål h), främst för att våra insatser kommer att bidra till att främja sysselsättning och tillväxt. Men också genom att vi jobbar med att förstärka social delaktighet och lokal utveckling i våra områden. Vi arbetar med tydlig koppling till hållbarhet inom såväl jord- som skogsbruk och de planerade insatserna för hållbarhet. Genom insatser för att öka den sociala närheten och delaktigheten förstärker vi möjligheterna till och bidragen till lokal utveckling.

Folkungalands lokala utvecklingsstrategi återspeglar också de särskilda målen b), e) och f), när vi genom mål och insatser bidrar till den biologiska mångfalden, stärker ekosystemtjänster och bevarar livsmiljöer och landskap samt arbetet som görs med anpassningar till klimatförändringar, och inte minst att ta till vara mark, vatten och luft på ett hållbart sätt. Det sker främst genom mål och insatser för att skapa ett mer hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland. Våra ambitioner att arbeta närmare forskning, och med insatser för teknik- och metodutveckling i jord- och skogsbruk kommer bidra till att öka konkurrenskraften (särskilt mål b).

Indikatorer och målvärden

Resultatindikatorer är ett mått som används för att ge en indikation på om vi är på väg mot att nå målen eller om de redan är uppnådda. Indikatorerna är ett viktigt verktyg i planeringen av verksamheten, styrningen och genomförandet av den lokala utvecklingsstrategin. De underlättar vårt arbete inom kommunikation, uppföljning och utvärdering av projekten och verksamheten som helhet, samt påverkar bedömningen av projekt som beviljats i verksamhetsområdet. Sedan tidigare har det visat sig att projekt som överlappar flera insatsområden bidrar oftast till att uppfylla flera av målen. Det är då extra viktigt att indikatorerna finns för att påvisa projektens långsiktiga effekter och därmed tydliggör vår roll som katalysator för hållbar landsbygdsutveckling.

Samtliga indikatorer för att mäta framsteg mot måluppfyllelsen

Nivå/ursprung	Indikatorkod	Indikatornamn
EU	R37	Tillväxt och sysselsättning i landsbygds områden
EU	R39	Utveckla ekonomin på landsbygden
Nationella	N.03	Nya produkter
Nationella	N.04	Nya tjänster
Nationella	N.05	Nya mötesplatser
Nationella	N.06	Nya fritids- och kultur verksamheter
Lokala	L.07	Utbildningstillfällen
Lokala	L.12	Projekt som drivs av unga
Lokala	L.13	Bevarade fritids- och kultur verksamheter
Lokala	L.16	Nya servicelösningar
Lokala	L.19	Diversifierade företag
Lokala	L.23	Nya metoder, arbetssätt eller processer
Lokala	L.24	Nya sociala företag
Lokala	L.40	Insatser som främjar fritidsfisket
Lokala	L.42	Restaurerade vatten- och våtmarksområden
Lokala	L.46	Restaurerade natur- och kulturmiljöer
Lokala	L.50	Nya besöksmål
Lokala	L.51	Återkommande evenemang

EU indikatorerna är viktiga eftersom tillväxt skapar resurser. Finns resurser kan bygden eller samhället utvecklas och gör företag på landsbygden mer konkurrenskraftiga. Samtidigt kan vi tillfredsställa dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att bo, leva och arbeta på landsbygden.

De fyra utvalda nationella indikatorerna ger mått på hur vi lyckas få till ett större utbud av produkter, varor och tjänster som ökar attraktionskraften i Folkungalands landsbygder, både för att locka till bosättning och externa besök. Boende ges möjlighet att utveckla och skapa en attraktiv boendemiljö, gott företagsklimat och ett starkt föreningsliv. Mötesplatser fungerar som ett nav i bygden och kan vara en möjliggörare för den lokala förenings och näringslivets utveckling. Det kan också vara en viktig del där möten för kultur och fritidsverksamheter sker. Att uppmuntra till att skapa nya mötesplatser, nya fritids- och kulturverksamheter ger bygden sin prägel och en känsla av utveckling.

Folkungaland har valt de lokala indikatorerna ovan därför att de tar sikte på att diversifiera verksamheter inom företag eller föreningar, samt utveckla deras kompetens och lärande. Detta i sin tur bidrar till utvecklingen av företagande och föreningsliv inom Folkungaland.
Utbildning ökar också kunskapen och förståelse om frågor som rör jämställdhet, mångfald och integration. Det påverkar eller förändrar rådande attityder samt öka tolerans och öppenhet i samhället.

Folkungaland vill stödja projekt som drivs av unga då det är utvecklande och ger de färdigheter. Projektledning är också ett önskemål som kom fram genom enkätundersökningen. Erfarenheten i att driva projekt kan stärka ungas självförtroende, förbättra deras CV och öka möjligheterna till jobb.

Andra indikatorer mäter möjligheter till lokalt anpassade lösningar som kan vara innovativa ur ett lokalt perspektiv. Indikatorerna Bevarade fritids- och kulturverksamheter och Nya servicelösningar främjar en god livsmiljö och bidrar till ett fungerande vardagsliv som är en viktig förutsättning för att människorna ska bo kvar eller ta steget att flytta till landsbygden.

Antal nya sociala företag skapar innovativa lösningar på samhällsutmaningar och bidrar till integration och inkluderande arbetsmarknad inom Folkungaland. Indikatorn uppmuntrar både startup företag och aktörer inom den ideella sektorn.

Natur- och kulturmiljövärden inom Folkungaland utgör en betydande resurs för utvecklingen av besöksnäringen, frilufts- och kulturliv, men har också stor betydelse för boende och företag. Områden som är av särskilt intresse är att uppmuntra till att skapa nya besöksmål och återkommande evenemang.

Inom Folkungaland finns flera långa vattenvägar och insatser som främjar fritidsfiske skapar möjlighet till betydande fisketurism i området. Fisketurism är en köpstark grupp och lägger mycket pengar på sitt fiske. Att skapa denna typ av fisketurism i området ger Folkungalands landsbygder möjlighet att få en turismnäring som inte begränsas till sommaren. Arbetstillfällen går då från säsongsarbete till heltidsarbete.

Fiske är den klart största fritidssysselsättningen i Sverige med flera miljoner utövare. Detsamma gäller också andra länder. Detta kan leda till utländska turister samt internationella samarbeten inom fisketurismen och biotopvård.

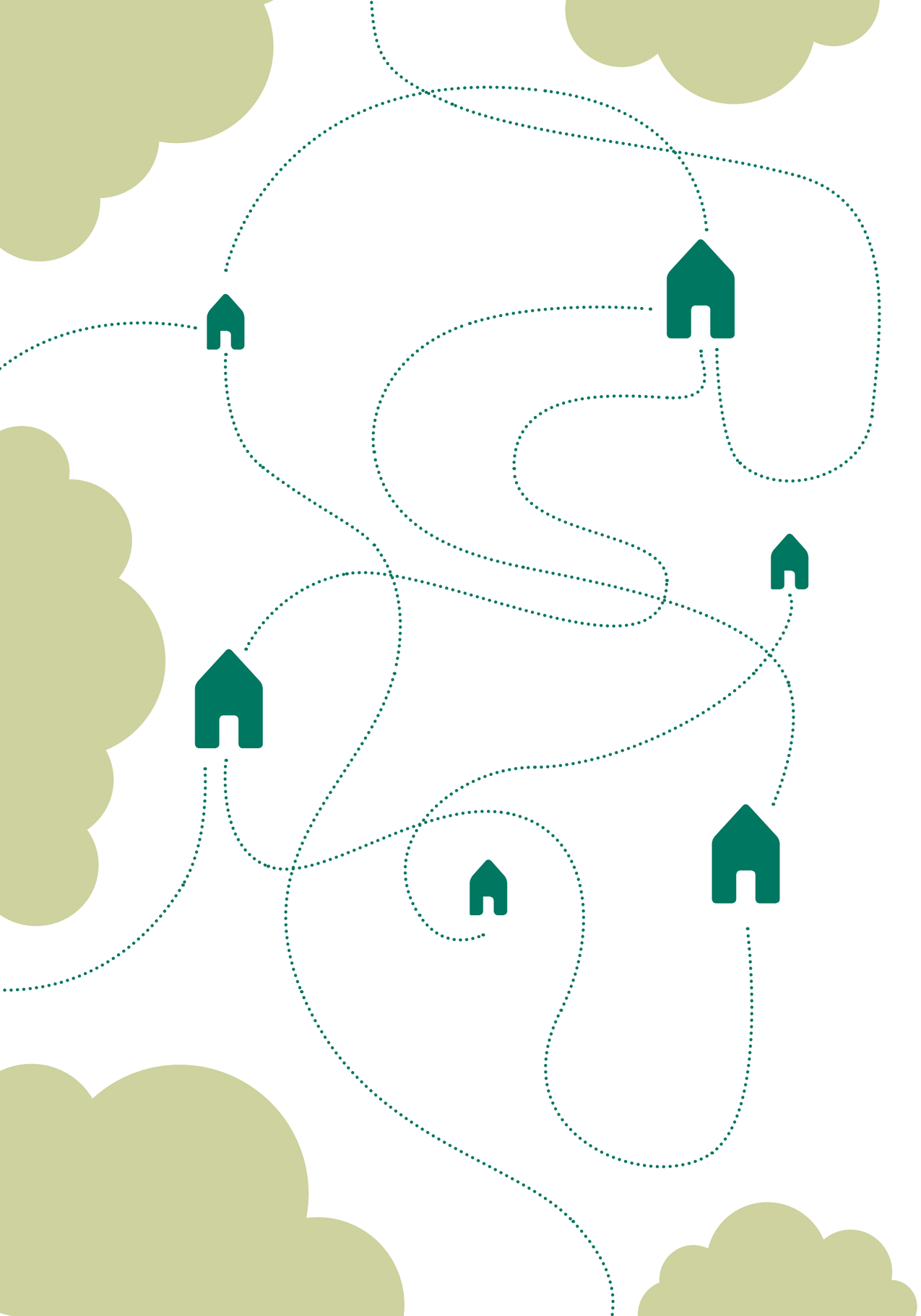

4 Insatsområden

Folkungaland har valt att matcha de fyra övergripande målen med fyra insatsområden:

- Insatsområde 1: Förnyelseförmåga och konkurrenskraft
- Insatsområde 2: Attraktiva livsmiljöer
- Insatsområde 3: Hållbar miljö
- Insatsområde 4: Utveckla besöksnäringar

Insatsområde 1: Förnyelseförmåga och konkurrenskraft

Genom att förstärka konkurrenskraften hos företag som verkar i landsbygdsmiljö kan detta leda till fler sysselsatta inom närområdet. En förutsättning för det goda livet på landsbygder är, som vi framhållit i övergripande mål 1, att det finns tillgång till arbete på rimligt avstånd. De planerade insatserna bidrar till att stärka företagande och skapa förutsättningar för våra landsbygder.

En analys som Östsvenska Handelskammaren gjorde visade att nästan hälften av tillfrågade företag skulle kunna tänka sig att flytta företaget till landsbygden om rätt förutsättningar fanns.

Folkungaland har goda erfarenheter av utveckling av lokala marknader för närproducerade varor. Det kan gälla gårdsförsäljning, information om produkter till konsumenter och andra metoder för försäljning. De goda förutsättningarna för produktion av livsmedel och småskalig livsmedelsindustri ska också vara i fokus inom detta insatsområde. Ett näraliggande område är att utveckla och samordna den lokala handeln att stärka marknaden för lokal produktion där stöd till effektiv varumärkesprofilering, marknadsföring och försäljning kan vara ett sätt att bidra till detta.

För att ytterligare utveckla företagandet på landsbygder kan det behövas många olika insatser. Samverkan mellan forskning och näringsliv, mellan olika branscher kan exempelvis leda till innovationer och utveckling av produkter.

Kompetensutvecklingsinsatser kan öka företagens konkurrenskraft. En del av insatserna kan riktas mot entreprenörskap, utveckling av nya tjänster och nya produkter samt nya nätverk och marknadsföring.

Insatsområde 2: Attraktiva livsmiljöer

Folkungalands andra insatsområde knyter direkt an till flera av de identifierade behoven i tidigare avsnitt, inte minst till ”utvecklade livsmiljöer”, men även till digitalisering, service och samverkan.

Attraktiva och tillgängliga livsmiljöer är viktigt för alla och kan avgöra var människor vill bo, leva och verka. Det är angeläget att skapa fler boendemöjligheter på landsbygder inklusive mindre tätorter. Stöd kan ges till de boende och verksamma som vill undersöka möjligheterna till fler och alternativa boendeformer på landsbygder. Det kan handla om att hitta nya finansieringsmöjligheter eller organisationsformer för bostadsbyggande utanför tätorter. Att ta tillvara övergivna hus har till exempel prövats av Motala kommun.

Ett viktigt område är föreningslivet. Vitala och starka föreningar har också lättare att påverka utvecklingen i en bygd när föreningarna för dialoger med kommuner och myndigheter.

Folkungalands prioritering är att stödja olika insatser som bidrar till att de attraktiva livsmiljöerna blir fler och det görs med olika inriktningar, framför allt:

- stöd som kan utveckla kulturinsatser och ta tillvara kulturminnen på landsbygder.
- insatser för att främja fritidsaktiviteter för unga. Ett utvecklat föreningsliv och ett aktivt friluftsliv kan i sin tur bidra till bättre folkhälsa, förutom att det gör området ännu mer attraktivt!
- stöd till samverkan, utveckling av mötesplatser, ökad delaktighet och inkludering i lokalsamhällen. Det kan i sin tur stärka områdets lokala identitet.
- Åtgärder som främjar folkhälsa och friskvård ska dessutom uppmuntras. Genom insatserna ökar möjligheten att uppnå viktiga delar i begreppet social hållbarhet med att tillgodose alla människors grundläggande behov och att bidra till att alla människor är inkluderade.

Folkungaland vill satsa vidare på projekt med inriktning på fritidsaktiviteter, kultur och friskvård. Stärkt samverkan bidrar till att både den faktiska och den upplevda livskvalitén höjs för många människor. Insatserna kommer även att möta de ambitioner som berörda regioner har när det gäller att förbättra folkhälsan.

Distansarbete ger möjlighet att bo på avstånd och minimera pendling och gör boende på landsbygden mer attraktivt. Med fler människor som arbetar på distans, kan behov finnas av att använda samlingslokaler under dagtid för distansarbetet för att tillgodose sociala behov. Folkungaland vi främja utveckling av mötesplatser i olika former på landsbygder.

Inom ramen för ny och/eller utvecklad samverkan finns möjligheter att hitta nya lösningar på såväl mobilitet som serviceinsatser. Mobilitetslösningar kan handla om olika former av överenskommelser om samåkning, bilpooler och andra typer av flexibla transportlösningar. Forskningen om samåkningstjänster på landsbygder pekar på att tillit och gemenskap är centrala kriterier för att tjänsterna ska upplevas som attraktiva och användas.

Insatsområde 3: Hållbar miljö

Folkungaland vill på den lokala nivån utveckla lösningar och möjligheter för en hållbar miljö. Regionernas och länsstyrelsernas energi- och klimatstrategier ger ingångar till olika insats-
områden.

Energiförsörjning är viktig för ett hållbart Folkungaland. Östergötlands energi- och klimatstrategi framhåller lokal produktion av förnybar energi är en nyckel för att klara energiomställningen. Energiproduktionen är ett område som Folkungaland ska fortsätta att arbeta med och där insatser kan göras för att utveckla småskalig miljösäker produktion. Fortsatt samverkan med forskning kan ge nya affärsmöjligheter för lokal produktion av energi och/eller energieffektiva lösningar för jord- och skogsbruk.

Här finns plats för fortsatta insatser för att utveckla småskalig energiförsörjning för sol, vind- och bioenergi. Men det kan även röra sig om arbete med energieffektivisering, lokala energilösningar, alternativa småskaliga avloppslösningar eller andra liknande insatser som siktar till att skapa hållbara kretslopp. Alla insatser som görs med stöd av Leader Folkungaland ska vara miljövänliga och stärka den biologiska mångfalden.

Det finns insatser att göra som ökar kunskaperna om hållbarhet och det som kan påverka våra framtida beteenden. Ökad medvetenhet om hållbar miljö kan bli en framgångsfaktor när det gäller att initiera projekt inom området.

Hushållens konsumtion har påverkan på miljön, där Folkungaland vill stödja insatser som syftar till s.k. cirkulär ekonomi, kretsloppstänkande. Inom detta område kan projekt drivas för att öka kunskapen om cirkulär ekonomi.

Främja förutsättning för att bevara biologisk mångfald. Insatser som bidrar till konkreta naturvårdsinsatser, ökar och/eller för över kunskaper mellan generationer kan vara grunder för nya projekt.

Insatsområde 4: Utveckla besöksnäringar

NATUR OCH KULTUR

Det finns fler utvecklingsinsatser att göra för att få till sammanhållen destinationsutveckling, där bredare platsutveckling måste till som tar in hela platsens potential, som RUS Östergötland
framhåller.

Ett av de områden SWOT-analysen beskrivit som ett tydligt behov är att utveckla förutsättningar för turism och därmed företagandet inom denna näring. Besöksnäringen finns också i Leader Vätterns strategi och målsättningar för år 2027.

Det finns fantastiska, varierande, historiska och inspirerande naturmiljöer och kulturmiljöer i Folkungaland. Den ökande betydelsen av god hälsa, såväl fysisk som psykisk hälsa, kan stimuleras genom vistelser i dessa miljöer.

Det ökande intresset för att semestra på hemmaplan – hemester – ger oss ökade möjligheter att få till fler aktiviteter, utveckla besöksmål och friluftsområden för att få ännu mer turism i närmiljön. Det kan också vara en inkörsport för att människor ska vilja flytta till platsen för besöket.

FISKE OCH VATTEN

Vi lever i en tid med ett ökat turismintresse för landsbygder med avseende på vår natur och våra fantastiska vattendrag. Det gäller inte minst sjöars och vattenvägars potential.

Vi har flera långa vattenvägar Göta Kanal, Kinda Kanal, Motala Ström med Vättern, Roxen och Glan med utlopp i Östersjön som är det största av södra Sveriges sammanhängande vattenområden efter Göta Älv. Hela vattensystemet har, förutom som dricksvattentäkt, en mycket stor potential för turism och besöksnäringen. Inom Folkungaland finns även vattendragen Stångån och Svartån, med alla dess sammanhängande sjöar, som mynnar ut i Roxen och med koppling till Sommen. Men potentialen berör naturligtvis många fler sjöar och vattendrag.

Fritidsfiske och fisketurism kan bidra med stora rekreativa, sociala och hälsofrämjande värden. Med stimulans av det gemensamma arbetet runt den stora sjön, kan inte minst Vättern utvecklas till en sammanhållen destination där fisk och fiske är en viktig del.

För att bibehålla hållbara fiskbestånd i våra sjöar kan insatser som ökar kunskaperna om hur man får till stånd ett hållbart sportfiske vara angeläget.

Med stimulans av samverkan och sysselsättning inom fisk- och fiskerelaterad näring kan flera arbetstillfällen uppstå. Sannolikt behövs insatser för kunskapsuppbyggnad och kompetensutvecklingen inom hela turismsektorn och besöksnäringen. Ökade kunskaper om yrkesfiske, sportfiske och sjöarnas ekologi skapar förutsättningar för en långsiktigt hållbar utveckling. Detsamma gäller insatser för att öka samverkan och sysselsättningen inom fisk- och fiskerelaterad näring. Det kan till exempel röra sig om fiskodling, sportfiske, guidade turer med inriktning på sportfiske, båtsport, uthyrning av båtar, kanoter och inte minst boende.

5 Folkungaland utvecklar – tillsammans!

Leader Folkungaland är en av många aktörer som verkar för att utveckla våra företag, föreningar, organisationer med flera inom våra två berörda regioner – Östergötland och Jönköping. Folkungalands strategi bidrar till den regionala och nationella landsbygdsutvecklingen och vi gör det i samverkan med många andra. Som framgått har utvecklingsstrategin tagits fram och så långt det varit möjligt samordnats med andra handlingsplaner och utvecklingsstrategier i området. Dessa ligger i sin tur till grund för Folkungalands strategin, mål och insatsområden. Vi gör mycket samordnat och tillsammans med andra aktörer inom vår geografi.

Ambitionen är också att ha ett utvecklat samarbete med alla viktiga aktörer för i framtiden kunna utveckla och anpassa Folkungalands strategier till områden där vi gemensamt kan nå framgångar.

I arbetet med att utveckla verksamheter inom våra 10 kommuner når vi också resultat genom att insatserna också bidrar till att komma närmare målen för Agenda 2030, vilket vi visat i avsnitt 4. Folkungaland bidrar till insatser inom 13 av de 17 globala mål som satts upp för att skapa en hållbar utveckling för människorna, planeten och välståndet.

Att Folkungalands insatser även bidrar till att komma närmare målen inom den Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling har också beskrivits i strategin.

Avslutningsvis: I sin helhet kommer Folkungalands lokala utvecklingsstrategi att stärka insatserna som förbättrar den lokala befolkningens livskvalitet. Vår strategi skapar goda förutsättningar för att stärka det lokala näringslivet och öka dess konkurrenskraft samt främja utvecklingen av attraktiva boendemiljöer. Vi bidrar även till ett starkt natur-, kultur- och föreningsliv som ger möjligheter till utbyte och samverkan. Våra insatser syftar också till att möjliggöra utveckling inom den lokala fiskenäringen, vattenbruk, fisketurism eller vattenmiljön.

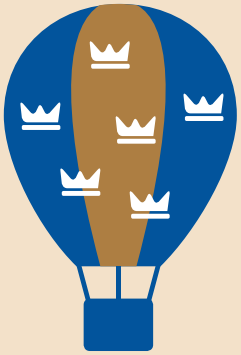

Folkungalands nya vision:

”Genom stöd till innovativa och nyskapande lokala idéer bidrar Folkungaland till ’det goda livet’ och en hållbar utveckling på landsbygder.”

Folkungaland

Medfinansieras av Europeiska unionen

Folkungaland, c/o Vreta Kluster, Klustervägen 13, 585 76 Vreta Kloster, **www.leaderfolkungaland.se**